

Elogi de Mariàngela Vilallonga i Vives
amb motiu de la seva *Lectio Ultima* a la Universitat de Girona
el dia 4 d'abril de 2022

Estimada Mariàngela Vilallonga i Vives

Amigues i amics,

Un record, per començar

La primera imatge que em ve a la memòria pensant en la Mariàngela és al hall del Seminari, a l'aleshores Col·legi Universitari de Girona. Jo devia fer primer de Filologia Catalana (vaig començar el setembre de 1982) i era al vespre. Les classes eren a la tarda i o bé en sortíem o estàvem esperant per entrar a la següent. Per qui no hagi estat a l'edifici del Seminari abans de la reforma que se'n va fer fa uns anys, el hall era molt espaiós i, a part de la consergeria, hi havia (espero que no sigui un fals record) butaques per seure abans d'endinsar-nos en els passadissos que portaven a les aules. Des d'una d'aquestes butaques, on devíem estar comentant la jugada amb els companys i companyes de classe, recordo una noia rossa, amb els cabells llargs i pentinats cap enrere, deixant a la vista un front ample i lluminós. Estava parlant amb un dels nostres professors a l'entrada del Seminari, a punt de sortir-ne. Recordo la vivacitat de l'expressió i, sobretot, l'elegància d'aquella jove professora, accentuada per un magnífic abric de color malva o grana que li arribava gairebé fins als peus.

Jo encara no l'havia tinguda com a professora, però sabia qui era. I sabia també que el curs següent no m'escaparia de matricular-me a l'assignatura de primer de Llatí. Com que vaig decidir tard de fer la llicenciatura de Filologia Catalana, havia fet el COU mixt (Història de l'Art i Matemàtiques) i no sabia ni un borrall de Llatí, per la qual cosa vaig preferir matricular-me a aquella assignatura tan difícil a segon. Del contacte directe amb aquella professora que s'havia de produir fatalment el curs següent, val a dir que ja no en recordo la indumentària (sempre impecable), sinó l'amenitat, la passió i l'eficiència de les classes de Llatí, i la capacitat de la professora Mariàngela Vilallonga d'infondre't confiança davant d'una matèria que jo sabia que era imprescindible per poder fer la carrera que volia fer i que encara no sabia cap a on s'encaminaria, però que se'm representava com un repte inassolible. I no només confiança, sinó fins i tot m'atreviria a dir entusiasme, que és el que sentien els meus i les meves condeixebles (que ja feien el Llatí de segon quan jo feia tot just el de primer) davant l'organització, per part de la

Mariàngela, d'un certamen poètic en Llatí on estaven convidats (obligatòriament, cal dir-ho) a participar-hi amb composicions pròpies. D'aquell certamen, on vaig assistir purament com a públic, recordo els discursos en Llatí de l'enyorat Modest Prats (solemne) i de la mateixa Mariàngela, d'una sorprenent naturalitat. Segurament va ser la primera vegada que vaig sentir —que no cantar, cosa que encara no m'he atrevit a fer mai— el *Gaudeamus Igitur*.

Prometo que aquest serà l'únic record personal que apareixerà en aquesta Laudatio de la professora Mariàngela Vilallonga i Vives, però no m'he sabut estar de fixar un record que aquestes últimes setmanes m'ha anat rondant i al qual finalment he fet cas, ja que em permet estirar els fils principals amb els quals miraré de teixir la malla que sustenta i explica la seva llarga i fructífera trajectòria vital, intel·lectual i professional: Passió, Professionalitat, Elegància, Compromís i Continuïtat. Una malla o un tapís, tant se val, dels quals formem part totes i cadascuna de les persones que avui, 4 d'abril de 2022, ens hem aplegat aquí, a la Sala de Graus de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona, a pocs metres del seu estimat ginkgo biloba, a punt de florir, per festejar els 48 anys que la professora Mariàngela Vilallonga ens ha regalat. És en nom de tots vosaltres, amigues i amics, que començo, ara sí, la Laudatio de la Mariàngela.

Professionalitat

En els currículums abreujats que se'ns solen demanar i que trobareu més o menys posat al dia a la pàgina personal de Mariàngela Vilallonga al departament de Filologia i Comunicació de la Universitat de Girona, la Mariàngela es presenta com a doctora en Filologia Clàssica per la Universitat Autònoma de Barcelona (1983) i catedràtica de Filologia Llatina de la Universitat de Girona. Assenyala que s'ha especialitzat en la literatura llatina del renaixement a la Corona d'Aragó, sempre en íntima relació amb la literatura clàssica. Afegeix que ha dirigit projectes de recerca sobre les relacions entre els humanistes de la Corona d'Aragó i Europa durant els segles XV i XVI, i que ha coordinat el grup de treball *Studia Humanitatis* en el qual participen 14 investigadors d'Alemanya, Itàlia, el Regne Unit, Bèlgica i l'Estat espanyol. Ha creat una biblioteca virtual accessible a través del web de l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes de la UdG, on es poden trobar biografies dels principals humanistes catalans i alguns dels seus textos llatins. Ara mateix, dirigeix el grup de recerca de Patrimoni Literari i ha estat investigadora principal dels projectes de recerca sobre *Literatura i corrents territorials* que alimenten de continguts la pàgina web patrimoniliterari.cat, on

hi ha allotjat el mapa literari de Jocs Florals i certàmens literaris i els múltiples itineraris literaris que ha generat la Càtedra M. Àngels Anglada-Carles Fages de Climent de Patrimoni Literari (2004).

D'entre les múltiples monografies de què és autora, cal destacar *Jeroni Pau. Obres* (1986), *Dos opuscles de Pere Miquel Carbonell* (1988), *La literatura llatina a Catalunya al segle XV* (Barcelona 1993), *Llatí II. Llengua i cultura llatines en el món medieval i modern* (1998), *Johannes Burckard, Dietari secret* (2003), *Recrear Rodoreda Romanyà* (2008) i *Noucentisme, Avantguardisme i model de país: la centralitat de la cultura* (2018), a més de la coedició, amb Anna Perera i jo mateixa, dels volums *La construcció literària del territori: Costa Brava i Empordà* (2018) i *“Això no és Barcelona”: visions catalanes de Nova York* (2021).

Simultàniament, al llarg de tots aquests anys, el currículum abreujat de la Mariàngela ens recorda que ha impartit més de 150 conferències i ponències en congressos al nostre país i arreu d'Europa, ha organitzat més d'una quarantena de cursos, congressos, seminaris i cicles de conferències, i ha dirigit i continua dirigint més d'una dotzena de tesines, tesis doctorals i treballs de recerca.

Deixeu-m'ho dir: una trajectòria acadèmica impecable, exemplar, que complementa la seva dedicació, en cos i ànima, a la docència, sens dubte la seva vocació. Durant els darrers 48 anys (i més que n'hi hauria si fos per ella), la Mariàngela sempre ha fet classe de llatí i de literatura llatina, però també ha fet assignatures sobre el món clàssic i la cultura del Renaixement i l'Humanisme. I, quan ha calgut, perquè els temps i les successives reformes dels estudis hi han portat, ha fet classes de Gestió Cultural al nou grau en Comunicació Cultural de la Facultat de Lletres de la UdG i ha tutoritzat nombrosos treballs de recerca vinculats als estudis sobre el Patrimoni.

De vegades em pregunto, quants estudiants devem haver passat per les seves classes? Em temo que la Mariàngela conserva en el despatx totes les fitxes des de l'inici de la seva trajectòria com a docent. Ha conservat els vincles amb tot el professorat de clàssiques dels centres de secundària de les terres de Girona i de més enllà. Ha participat des del primer moment i de forma continuada a les Aules d'Extensió Universitària de Girona a la Casa de la Cultura, i hi és una de les professores més estimades. Què més es pot dir que no digués ella mateixa en la conferència a l'alumnat de la Facultat de Lletres que es va graduar el 2016:

I aquí em teniu, encara, amb l'entusiasme del primer dia. M'emociono, cada nou curs, amb els rostres interrogants de vosaltres, estudiants, el primer dia de classe. Em

meravellós de la vostra avidesa de saber. Em reconforta d'adonar-me del vostre creixement intel·lectual i humà. Desitjo fervorosament poder seguir comunicant-me amb vosaltres, tot i ser, vosaltres, un any més joves cada any.

Passió

La passió i l'entusiasme són el motor que empeny l'extraordinària activitat de la Mariàngela, allò que li permet engegar múltiples projectes dins i fora de la Universitat, però sempre en relació amb la seva feina i el seu compromís com a docent. Només n'esmentaré uns quants, que van des de la seva col·laboració amb articles de divulgació a la premsa des del 1981 a la revista *L'Estruç* i que ha continuat a *El Punt*, *Presència*, *Revista de Girona*, *Serra d'Or*, *La Vanguardia*, *Avui*, sense comptar, el seu bloc personal i els diferents comptes de twitter que gestiona, fins a la seva recent responsabilitat com a presidenta de la Fundació Prudenci Bertrana.

Així, de la seva col·laboració al diari *El Punt* voldria destacar el primer article que la Mariàngela recull en el seu currículum abreujat, dedicat a homenatjar Mercè Rodoreda amb motiu de la seva mort. "El meu record de Mercè Rodoreda" (14-04-1983) va ser, segurament, el primer dels molts articles, xerrades, cursos, conferències, itineraris que ha dedicat a l'autora del "Viatge al poble de la mort", un dels textos de *Viatges i flors* (1980), escrit a la casa de Romanyà de la Selva que, com escriu la Mariàngela al seu bloc, "vam viure 30 anys, de fet i intensament" i que ara, ben segur, continua "revivint en la ment".

D'altra banda, a la revista *Presència*, Mariàngela hi publicarà la sèrie "Arbres", una secció setmanal fixa des de l'octubre de 1984 fins a l'abril de 1985, que es convertirà, amb el mateix títol, en el primer volum de la Col·lecció Josep Pla de la Diputació de Girona, publicat el 1986. Aquest és l'inici de la reflexió sobre la relació entre literatura i paisatge que va culminar 1) en la publicació, el 2003, de *l'Atles literari de les terres de Girona (segles XIX i XX)*, codirigit amb Narcís-Jordi Aragó (amb qui va mantenir una llarga i continuada col·laboració com a coordinadora i membre del consell de redacció dels *Fulls de la Revista de Girona* entre 1985 i 2008) i editat per la Diputació de Girona; i 2) en la creació de la Càtedra Maria Àngels Anglada-Carles Fages de Climent de Patrimoni Literari l'octubre de 2004. La vuitena de les quaranta càtedres de la Universitat de Girona promou estudis sobre els escriptors que li donen nom, sobre la influència dels clàssics en la cultura catalana i sobre la relació entre la literatura i el paisatge, amb la creació d'itineraris literaris, la digitalització de *l'Atles literari de les terres de Girona* i una biblioteca virtual d'escriptors gironins. Era de

justícia poètica que Mariàngela Vilallonga acabés assumint, fa poc més d'un any, la presidència de la Fundació Prudenci Bertrana.

Compromís

I la mateixa passió i entusiasme, l'han portat a assumir responsabilitats públiques en el terreny de la llengua, el patrimoni i la cultura. D'aquesta manera, Mariàngela Vilallonga és membre numerari de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans des del febrer de 2005 i ha estat vicepresidenta de la Secció Filològica 2014-2017. A més, ha estat vicepresidenta de l'Institut d'Estudis Catalans en dos períodes, entre 2010 i 2013 i entre 2017 i 2019.

A més, des de l'octubre de 2018 és acadèmica numerària de la Real Acadèmia Europea de Doctors i Vicepresidenta de la Secció de Ciències Humanes. També ha format part del Consell de les Arts i la Cultura de Girona (2008-2011) i, finalment, ha estat consellera de Cultura de la Generalitat de Catalunya entre el març de 2019 i el setembre de 2020.

Per tot plegat, la Mariàngela ha obtingut diversos reconeixements públics: ha estat guardonada a Roma amb el Premio Nazionale per l'Ambiente Gianfranco Merli (2009), va ser guardonada amb la Creu de Sant Jordi el 2016 i amb la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic el 2018.

Elegància

L'elegància en les formes de la Mariàngela prové d'una mena d'ironia bonhomiosa, carneriana, que l'ha preservada, fins on ha estat possible, del soroll i la violència de la tribuna pública. Viure amb els clàssics no només li ha permès bastir-se un clos en el món universitari, sinó també sortir amb la dignitat intacta del seu compromís amb la societat des de la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya en un dels pitjors escenaris de la política catalana contemporània, enmig de les seqüeles del Procés i la crisi a tots nivells provocada per l'esclat de la pandèmia global.

En aquest context, no és un record personal el que vull reportar, sinó una pura i simple informació per acabar aquest Elogi de la Mariàngela amb un gest que l'honora i que explica fins a quin punt la Universitat de Girona és casa seva. Amb prou feines havia tingut temps d'entendre la notícia que acabàvem de rebre sobre el relleu de tres consellers de la Generalitat, entre els quals hi havia la consellera de Cultura, que la

Mariàngela em trucava per preguntar-me si suposaria un problema que tornés a la Universitat, cosa que va poder fer —superat un important entrebanc de salut— amb renovades energies i amb molta més experiència humana i professional, i una saviesa que confiem continuar aprofitant durant molts anys més, amb la concessió de l’emeritatge que fa unes setmanes el departament de Filologia i Comunicació de la Universitat de Girona va acordar de sol·licitar a l’Il·lustríssim Rector i que, com ell mateix ha anunciat, és ja una realitat.

Continuïtat

Perquè, si hi ha un element que destaca en el teixit creat per la Professionalitat, la Passió, el Compromís i l’Elegància, és la Continuïtat. La “sagrada Continuïtat” que deia Eugeni d’Ors, i que la Mariàngela ha convertit deliberadament en un dels eixos de la seva trajectòria vital i professional. No sembla pas cap casualitat que la Mariàngela, que va ser alumna de Dolors Condom, la primera professora de Llatí dels estudis universitaris a Girona, la convidés a la primera de les “Lliçons de la Càtedra” organitzades per la Càtedra M. Àngels Anglada-Carles Fages de Climent el 2012, ara fa deu anys. Que avui, dia 4 d’abril de 2022, celebrem els deu anys de les Lliçons de la Càtedra amb la Lectio Ultima de la Mariàngela, cal interpretar-ho com una més de les lliçons de continuïtat que ens ha regalat i ens continuarà regalant la Mariàngela Vilallonga i Vives, la nostra professora.

Margarida Casacuberta

Girona, 4 d’abril de 2022